

Olağanüstü Hal ve Çalışma Yaşamı: OHAL Emeğe Zararlıdır

DİSK RAPORU

“Şimdi grev tehdidi olan yere OHAL’den istifade ile anında müdahale ediyoruz. Diyoruz ki hayır, burada greve müsaade etmiyoruz”

Cumhurbaşkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Uluslararası Yatırımcılar Derneği YASED’in 12 Temmuz 2017 tarihinde düzenlediği toplantıda yaptığı konuşmadan

“Öyle ikide bir kalkacak hemen grev, bilmem ne... Kusura bakma arkadaş.”

Cumhurbaşkanı ve AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 7 Haziran 2017 tarihinde MÜSİAD 24. Genel Kurulu’nda yaptığı konuşmadan

“Yani kamudan uzaklaştırılan herkes suçludur diye bir anlam yok. Bu bir idari tasarruf. Sanki idari tasarrufa tabi tutulan herkes suç işlemiş gibi bir algı da yapılıyor. O fevkalade yanlış.”

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ’ın 22 Şubat 2017 tarihinde CNNTÜRK’te yaptığı konuşma

“Diyorlar ki bu kadar kişi işinden oldu, ne olacak onlara? Gitsin özel sektörde çalışanlar bize ne, devlet mi besleyecek bunları.”

Cumhurbaşkanı ve AKP Genel Başkanı Tayyip Erdoğan’ın 14 Temmuz 2016 tarihinde Ankara Ticaret Odası’nda düzenlenen "15 Temmuz ve İnsan Hakları Paneli"nde yaptığı konuşmadan

20 Temmuz 2017, İstanbul

ASGARİ OHAL BİLANÇOSU

YASAL DÜZENLEMELER	
Kanun Hükmünde Kararname Sayısı	26
KHK ile Değiştirilen Kanun Sayısı	107
ADLİ ve İDARİ İŞLEMLER	
Hakkında Adli İşlem Yapılan Kişiler	169.013
Tutuklananlar	50.510
Serbest Bırakılanlar	43.404
Adli Kontrol Şartıyla Serbest Bırakılanlar	48.439
Tutuklu Gazeteciler	157
Tutuklu Milletvekilleri	12
Kayım Atanan Belediyeler	82
Tutuklu Belediye Başkanları	85
İHRAÇ EDİLENLER, İŞSİZ KALANLAR, AÇIĞA ALINANLAR	
Kamu Görevinden İhraç Edilenler	112.863
İhraç Edilen Akademisyenler	5.602
Çalışma İzni İptal Edilen Özel Öğretim Kurumları Çalışanları	22.474
TMSF'ye Devredilen Şirket ve Kuruluşlarda Çalışan İşçiler	44.888
Açığa Alınan Öğretmenler	24.490
İşsiz Kalan Gazeteci (tahmini)	2.308
OHAL ve KHK Bağlantılı İntiharlar	36
SENDİKAL HAKLAR	
Kapatılan Sendika ve Konfederasyonlar	19
Ertelenen Grevler	5
Grev Ertelemelerden Etkilen İşçi Sayısı	23.874
KAPATILAN ve DEVREDİLEN KURUM VE KURULUŞLAR	
Kapatılan Kurum ve Kuruluş	2.433
Kapatılan TV, Radyo ve Gazete	147
TMSF'ye Devredilen Şirket ve Ticari İşletme	879
Kapatılan Dernek-Vakıf	1.129

Kaynaklar: Resmi Gazete, TMSF, Adalet Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, CHP, KESK, TGS, TGC, DİSK Basın-İş, Eğitim-Sen, İHOP veri, rapor ve açıklamaları. CHP Milletvekilleri Şenal Sarıhan ve Veli Ağbaba tarafından derlenen bilgiler, açık kaynaklardan (gazete, TV, internet, sosyal medya) derlenene bilgiler. Verilerin önemli bir bölümü 17 Temmuz 2017 tarihlidir. Ancak bazı veriler daha önceki dönemlere aittir. Tabloda yer alan sayılar en az olarak değerlendirilmelidir. Tabloda yer alan verilerin sık sık değiştiği dikkate alınmalıdır.

Not: Tabloda sadece sayısallaştırılabilen ve veri elde edilebilen hak ihlallerinin bir özeti yer almaktadır. Diğer sayısallaştırılmayan ihlallerle ilgili ayrıntı bilgileri raporun ilerleyen sayfalarında yer almaktadır.

OHAL ve HUKUK DEVLETİ

OHAL uygulaması birinci yılını tamamladı. Bir yıllık uygulama OHAL'in Anayasa ve kanunda tanımlanan ve hükümetçe daha önce ilan edilen amacından saptığını, anayasal sınırlarını aştığını hatta Anayasa'yı askıya alan bir baskı rejimine yöneldiğini göstermiştir. **Darbeye ve darbecilere karşı yürütülecek mücadelenin hukuk devleti kurallarına bağlı kalarak yürütülmesi yaşamsal öneme sahiptir.** Aksi halde darbecilerin ortadan kaldırmaya teşebbüs ettikleri anayasa ve hukuk devleti darbeye mücadele adı altında ortadan kaldırılmış olur.

Bu raporda bir yıllık OHAL uygulamasının özellikle çalışma yaşamı ve çalışma hakları üzerindeki etkileri ele alınacaktır. Raporda OHAL uygulamasının kısa bir genel değerlendirmesinin ardından OHAL'in çalışma hakları üzerindeki olumsuz etkileri ayrıntılı olarak irdelenecektir.

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ ve OHAL "DARBESİ"

15 Temmuz 2016 tarihinde ülkemiz kanlı bir darbe girişimine tanık oldu. Cumhuriyet tarihinin en kanlı darbe girişimi sırasında 250 yurttaşımız darbeciler tarafından katledilirken, binlerce yurttaşımız da yaralandı. Yıllardır yasadışı bir biçimde devletin içinde örgütlenen, örgütlenmesine göz yumulan ve en kritik devlet kurumlarını ele geçiren Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak anılan örgüt mensuplarınca gerçekleştirildiği belirtilen darbe teşebbüsü ile demokrasiye ve hukuk devletine kast edilmiştir. Darbeciler başta Türkiye Büyük Millet Meclisi olmak üzere çeşitli devlet kurumlarını bombalamış ve yurttaşların üzerine ateş açmıştır.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra Bakanlar Kurulu, 20 Temmuz 2017 tarihinde aldığı kararla Anayasa'nın 120. maddesi ile Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine dayanarak ülke genelinde 21 Temmuz 2017 gününden itibaren 90 gün süreyle OHAL ilan edilmesini kararlaştırmıştır. Bakanlar Kurulu tarafından alınan OHAL kararı TBMM tarafından 21 Temmuz 2016 tarihinde 1116 sayılı karar ile onaylanmıştır. OHAL 90 günlük sürelerle uzatılarak bir yılını tamamlamıştır. Böylece 12 Eylül'den sonra ilk kez ülkenin tamamında OHAL ilan edilmiş ve demokrasi büyük ölçüde askıya alınmıştır.

15 Temmuz Darbe Girişimi, OHAL ve DİSK'in Tutumu

DİSK 15 Temmuz darbe girişimine ilk günden karşı durmuş, lanetlemiş ve darbeye karşı demokrasiye ve hukuk devletini tavizsiz bir biçimde savunmuştur. DİSK Yönetim Kurulu 16 Temmuz 2016 tarihinde yaptığı açıklamada askeri darbe girişimini şiddetle protesto ederek,

“darbelerden ve baskı rejimlerinden en büyük zararı görmüş, faaliyetleri durdurulmuş ve yöneticileri darbeciler tarafından idamla yargılanmış bir işçi örgütü olan DİSK, darbelerin demokrasi ve işçi haklarına verdiği zararların bilincinde olarak, kimden gelirse gelsin demokrasiye ve özgürlüklere kast eden her türlü askeri ve sivil darbeye ve diktaya karşıdır”

değerlendirmesini yapmıştır.

12 Eylül 1980 askeri darbesinin sendikal alandaki en büyük mağduru olan Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu halka, Anayasa’ya ve hukuk devletine karşı işlenmiş en ağır suçlardan birini işleyen darbecilerin yargılanarak cezalandırılmasını savunmuştur. **Darbecilerin yargılanması, darbe girişiminin siyasi ayağının ortaya çıkarılması ve devlet içindeki paralel yapının dağıtılması demokrasi ve hukuk devleti açısından yaşamsal öneme sahiptir.**

22 Temmuz 2016 tarihinde DİSK Genel Merkezinde yapılan basın toplantısında ise 15 Temmuz darbe girişimine karşı şu görüşler kamuoyu ile paylaşılmıştır:

“Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu olarak 15 Temmuz askeri darbe girişimini bir kez daha lanetliyoruz. Üzüntümüz büyük, darbelere karşı tutumumuz tereddütsüzdür. Yüzlerce yurttaşımızın ölümüne, binlercesinin yaralanmasına yol açan bu kalkışma demokrasiye ve özgürlüklere kast etmiştir. DİSK, başarılı olsun olmasın demokratik siyaseti sekteye uğratan bütün darbelere karşıdır. Parlamenter demokrasinin vazgeçilmezi olan yurttaş iradesine, çoğulculuğa herkes saygı duymalıdır.”

DİSK darbeye ve darbecilerle mücadele edilmesi adına TBMM’nin devre dışı bırakılarak OHAL ilan edilmesini eleştirmiştir. DİSK’in bir yıl önce OHAL ile ilgili dile getirdiği görüşler bugün haklı çıkmıştır. DİSK’in 22 Temmuz 2016 tarihinde OHAL ile ilgili değerlendirmesi şöyleydi:

“Bu ülkenin yurttaşları olarak nasıl darbecilere karşıysak, darbe gerekçesiyle hak ve özgürlüklerimizin gasp edilmesine de karşıyız. Askeri diktatörlüğün panzehiri, TBMM’ni devre dışı bırakan ve demokratik hakların kullanımını ortadan kaldıran Olağanüstü Hal uygulaması değildir. Askeri dikta girişimlerinin panzehiri demokrasidir. Darbeye en iyi cevap ülkemizin demokratikleşmesidir.

“Demokrasiyi tamamen askıya almayı hedefleyen bir darbe girişiminin ardından Olağanüstü Hal ilan etmek, ülkedeki hiçbir sorunu çözmeyecektir. Aksine, OHAL ilanı tam da darbecilerin dayattığı bir yönetim biçiminin hayata geçirilmesi anlamına gelecektir.”

“Türkiye’nin içinden geçtiği bu zorlu ve kritik dönemde sebebi ne olursa olsun kimse kendisini halkın iradesinin yerine koymamalıdır. Darbecilerin bombaladığı TBMM’ni Olağanüstü Hal

uygulamalarıyla devre dışı bırakmak, demokrasinin evrensel değerlerinin reddi olduğu gibi, darbecilerin amacına hizmet eder.”

DİSK başından beri OHAL'in kaldırılmasını, darbeciler ve onların mensubu oldukları belirtilen FETÖ/PDY ile mücadelenin TBMM işletilerek ve hukuk devleti kurallarına bağlı kalınarak yürütülmesini savunmuştur.

Darbecilerin yargılanması ve cezalandırılması, 12 Eylül darbesinde olduğu gibi cezasız kalmaması büyük önem taşıyor. Kamu görevine liyakat ilkesi ve hakkıyla değil, dini bir cemaat mensubu olduğu için getirilenler ve görevleri sırasında kamu hukukunu değil “cemaat” emirlerini uygulayarak suç işleyenler kamu görevinden çıkarılmalıdır. Ancak bu süreç hukukun temel ilkelerine bağlı kalınarak, suç ve cezalarda kanunilik ve şahsilik ilkesine uyularak, rövanş duygusundan ve keyfilikten uzak bir biçimde yapılmalıdır. **Darbecilerle ve devleti ele geçirmeye çalışan paralel yapıyla mücadele yeni bir hukuksuzluğun inşa edilmesinin fırsatı değil, hukuk devletinin yeniden kurulmasının fırsatı ve aracı olmalıdır.** Ancak bir yıllık OHAL uygulaması maalesef bu yönde olmamıştır.

OHAL KÖTÜYE KULLANILMIŞ VE ANAYASA İHLAL EDİLMİŞTİR

Olağanüstü Hal Anayasa'da tanımlanmış ve sınırları çizilmiş bir olağanüstü hukuk rejimidir. OHAL adı üstünde olağanüstü bir uygulamadır ancak hukuksuz, keyfi, kalıcı ve sınırları belirsiz bir rejim değildir. Her şeyden önce OHAL rejiminin anayasal ve yasal sınırları olan kendine özgü bir hukuk rejimi olduğunun altını çizmek gerekir. **OHAL sırasında uyulması zorunlu anayasal ve uluslararası kurallar söz konusudur.** Ancak bir yıllık OHAL uygulaması göstermiştir ki, hiçbir anayasal sınıra uymayan, hiçbir yargısal denetime tabi olmayan bir rejim ile yüz yüzeyiz. **Hükümet OHAL'in anayasal sınırlarına riayet etmemekte ve ülkeyi her biri birer Anayasa Hükmünde Kararname'ye dönüşen KHK'ler ile yönetmektedir.** OHAL adı üzerinde olağanüstü ve geçici bir rejimdir ve anayasal ve yasal kısıtlamalara tabidir. OHAL rejiminin sınırları siyasal iktidar tarafından keyfi olarak belirlenemez.

OHAL Anayasa'nın 120 ve Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. Maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre ilan edilmiştir. Anayasanın 120. Maddesine göre,

“Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilân edebilir.”

Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. Maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre hükümet

b) Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde, Milli Güvenlik Kurulunun görüşünü de aldıktan sonra,

olağanüstü hal ilan edebilir.

Görüldüğü gibi OHAL 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ve darbe girişimi nedeniyle ilan edilmiştir. OHAL'in hangi gerekçeyle ilan edildiği önemlidir. Çünkü **OHAL süresince alınacak "olağanüstü" tedbirlerin OHAL'in ilan edilme amacına uygun ve orantılı olması gereklidir.** Nitekim Anayasa'nın 121. Maddesine göre "Olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir." Anayasa'nın 121. maddesi Kanun Hükmünde Kararname çıkartma yetkisinin sınırını belirlemektedir. Bu sınır olağanüstü halin gerekli kıldığı hallerdir.

OHAL Uygulamasında Hukuksal Sınırlar Aşılmıştır

Darbe girişimi sonrası durumun gerekli kıldığı ölçüde bazı "olağanüstü" önlemlerin alınması mümkündür. Ancak bu önlemlerin de hukukla sınırlı olduğunu unutmamak gerekir. Tüm siyasi partilerin darbe girişimine karşı ortak bir tutum aldığı koşullarda parlamentonun devreden çıkarılarak olağanüstü hal ilan edilmesine gerek yoktu. Darbecilerin bombaladığı parlamento daha etkin işletebilirdi. Ancak hükümet OHAL yolunu tercih etti.

OHAL Anayasa'nın ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin (İHAS) getirdiği sınırlamalara tabidir. Anayasanın 15. maddesine göre olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. **Ancak bu durumda da kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz, suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.**

Bakanlar Kurulu olağanüstü halin genel amacına dönük, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda KHK yoluyla düzenleyici işlem yapılabilir. KHK ile düzenlenebilecek hallerinin sınırı Anayasanın 15. maddesi ile olağanüstü halin gerekli kıldığı konulardır. Ancak KHK, olağanüstü halde dahi dokunulamayacak hak ve özgürlükler ile olağanüstü halin gerekli kıldığı koşullara uygun ve ölçülü olmalıdır. Kuşkusuz KHK ile yapılan sınırlama ve durdurmalar geçici olacaktır.

Benzer hükümler İHAS 15. maddede de yer almaktadır. Buna göre alınacak önlemler olağanüstü durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde olacaktır. İHAS'a göre olağanüstü hal yaşam hakkı, işkence

yasağı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı ile suç ve cezada kanunilik ilkesine aykırı tedbirlere cevaz vermez. Bu hükümler askıya alınamaz. Temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulmasına ilişkin önlemler mutlak ve sınırsız değildir. Ancak 1982 Anayasası'nda OHAL ile ilgili ciddi keyfiliklere yol açabilecek hükümler yer almaktadır. OHAL ile ilgili KHK'ların Anayasa Mahkemesi denetimi dışında bırakılması ve OHAL ile ilgili davalarda yürütmeyi durdurma kararının verilememesi bunlar arasında sayılabilir. Dahası **OHAL kapsamında çıkarılan 667 sayılı KHK, OHAL ile ilgili karar alan ve işlem yapanları hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluktan muaf tutmuştur. Bu ciddi hukuksuzluklara ve keyfiliklere kapı aralayacak niteliktedir.**

KHK'lar Anayasa Hükümünde Kararnamelere Dönüştü

15 Temmuz darbe girişimi sırasında darbecilerin en önemli hedeflerinden biri Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) olmuştur. TBMM darbeciler tarafından, içinde milletvekilleri varken defalarca bombalanmış ve büyük hasar görmüştür. Ancak üzücü olan TBMM'nin 15 Temmuz darbe girişiminin bastırılmasının ardından işlevsiz bırakılmış olmasıdır. Darbeciler başarılı olsalardı kuşkusuz Meclis'i feshedeceklerdi. Meclis'teki bütün siyasi partilerin darbe girişimi karşısında tereddütsüz tutum almaları, Meclis bombalanırken orada direnmeleri, ortak bir deklarasyonla darbe girişime karşı durmalarına rağmen, Meclis darbe girişimine karşı mücadelede pasif ve etkisiz bir konuma itilmiştir.

Hükümet Meclis'i işleterek darbeye mücadele etmek yerine Olağanüstü Hal ilan etmeyi tercih etmiştir. OHAL ilan edildikten sonra da Meclis'in yasama işlevi büyük ölçüde sınırlanmıştır. Hükümet yasama organını işletmek yerine Kanun Hükümünde Kararname yolunu tercih etmiştir.

Hükümet, KHK çıkarma yetkisini anayasal sınırları aşarak kötüye kullanmakta ve TBMM'nin iradesini gasp etmektedir. Bir yıllık OHAL döneminde 26 KHK yayınlanmıştır. Bu KHK'ların sadece dördü TBMM'de görüşülerek yasalaşmıştır. Hükümet KHK'ların yasalaşması konusunda ağırdan almaktadır.

KHK'ların bir bölümü ile kamu görevlileri ihraç edilirken, bir diğer bölümü ile çeşitli yasalarda düzenlemeler yapılmıştır. KHK'lar ile 107 değişik yasada değişiklik yapılmıştır. KHK ile yapılan düzenlemelerin önemli bir bölümünün OHAL'in ilan edilme gerekçesiyle ilgisi yoktur. Ancak Anayasa Mahkemesi önceki içtihatlarının tersine anayasal sınırları aşan KHK'ları da denetlemekten kaçınmıştır. Böylece KHK'lar bir tür Anayasa Hükümünde Kararname'ye dönüşmüştür. **KHK'lar ile OHAL ile ilgisi olmayan ve TBMM'nin yetkisinde olan bir dizi konu düzenlemeler yapıldı.**

KHK ile Düzenlenen OHAL İle Alakasız Konulardan Bazıları

- **İşsizlik Sigortası Kanunu**

687 sayılı KHK ile 4447 sayılı işsizlik sigortası kanuna geçici maddeler eklenmiştir. İşsizlik sigortası fonundan karşılanmak üzere işverenlerin alacağı her ilave işçi için sigorta primi desteği düzenlemesi KHK ile yapıldı.

- **Kış Lastiği Zorunluluğu Düzenlemesi**

9 Şubat 2017 tarihinde çıkarılan 687 sayılı KHK ile yolcu ve eşya taşımalarında kullanılan araçların kış lastiği kullanmaları zorunlu hale getirildi.

- **Evlilik Programları Yasaklandı**

690 sayılı KHK ile Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da değişiklik yapılarak kamuoyunda evlilik programları olarak bilinen programları yasaklandı.

- **Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu**

4688 sayılı kanuna 682 sayılı KHK ile kamu sendikalarına üye olamayanlara "Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında görevli subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erler" ifadesi eklenmiştir.

- **Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu**

6356 sayılı kanununun 63. maddesinin 1. fıkrası 678 sayılı KHK ile değiştirildi. 678 sayılı KHK ile yapılan değişiklik, büyükşehir belediyelerinin şehir içi toplu taşıma hizmetlerinde ve bankacılık hizmetlerinde grevin altmış gün süreyle ertelenmesine olanak tanıdı.

- **Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**

6741 sayılı kanununun 4.maddesinin 1. fıkrasına 684 sayılı KHK ile bent eklenmiştir. Türkiye varlık fonunun kaynakları ve finansmanının kapsamı genişletilmiştir.

- **Yükseköğretim Kanunu**

674 sayılı KHK ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanuna ek madde eklenmiştir. Öğretim üyesi yetiştirme programı kapsamında araştırma görevlilerinin statüleri herhangi bir işleme gerek kalmaksızın 50(d) hükümleri uygulanmaya başlanmıştır.

676 sayılı KHK ile üniversitelerde rektörlük seçimleri kaldırıldı. Devlet üniversitelerinde rektörün Cumhurbaşkanı tarafından atanması sağlandı.

669 sayılı KHK ile Milli Savunma Üniversitesi adında yeni bir üniversite kuruldu.

OHAL ve ÇALIŞMA HAYATI

OHAL uygulaması çalışma hayatında da ağır sonuçlar ortaya çıkarmıştır. OHAL uygulamasının en vahim sonuçlarından biri çalışma hakkının, kamu görevlilerin ve işçilerin iş güvencelerin ortadan kaldırılması, sendikal hakların ve işçilerin diğer toplu haklarının kullanımının sınırlanması olmuştur. **OHAL'in vatandaşa değil devlete karşı ilan edildiği iddia edilmesine rağmen, OHAL döneminde işçiler ve çalışanlar ciddi zarar görmüştür. OHAL sermaye için adeta bir güvence olmuş ve çalışan hakları ihlal edilmiştir.**

Bir yıllık OHAL döneminde Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük kamu görevlisi tasfiyesi yaşanmıştır. **Kamuda yaşanan ihraç ve tasfiyeler 12 Eylül dönemiyle kıyas kabul edilemeyecek kadar kapsamlıdır.** 12 Eylül döneminde kamu kuruluşlarından 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu kapsamında yaklaşık beş bin kişinin çıkarıldığı düşünülecek olursa 15 Temmuz darbe girişimi sonrası yaşanan tasfiyenin boyutları daha iyi anlaşılabilir.

Darbeye karışanların, darbe girişimi ile ilgili olanların, kamuda hiyerarşik düzene değil, **darbeyi gerçekleştiren örgütün/cemaatin emirlerine göre hareket edip suç işleyenlerin kamu görevinden çıkarılması ve yargılanması hukuk devletinin gereğidir.** Ancak kamuda yaşanan tasfiye darbe ve darbecilerle mücadele sınırını aşmış, hukuk devletinin temel ilkelerini çiğneyen bir hal almıştır. Darbe girişiminin siyasi ayağı ısrarla ortaya çıkarılmazken, darbecilerin mensup oldukları örgütün devleti işgal etmesine göz yumanlar, onunla işbirliği içinde hareket edenler hakkında hiçbir işlem yapılmaksızın geçmişte suç olmayan bir fiilden dolayı suçsuz kamu görevlilerin kamudan ihraç edilmesi adil değildir, hukuka uygun değildir, ölçülü değildir.

Siyasal iktidar darbe sonrası kamuda yeni bir liyakatsiz istihdam dönemi başlatmıştır. OHAL döneminde kamudan ihraçlar ve yeni istihdam edilen kamu personeline ilişkin hükümetin tutumu, yeni bir kamu personeli rejimi inşa edildiğini göstermektedir. Bazı kamu kurumlarında KPSS şartının kaldırılması, mesleğe giriş için puanların ciddi biçimde düşürülmesi ve mülakat sistemi yoluyla yeterli vasfı, kıdemi ve deneyimi olmayan kamu görevlilerine hızla yükselme yolu açıldı. Hükümet kamu ihraçlarda hukuka uygun davranmadığı gibi, yeni kamu görevlisi istihdamında da liyakat ilkesine uygun hareket etmemekte, kamu kurumları hükümete yakın cemaat mensuplarına açmaktadır.

En Yaygın İhlal Edilen Hak: Çalışma Hakkı

OHAL döneminde en yaygın ve kapsamlı ihlal edilen hak çalışma hakkıdır. Yüz bini aşan kamu görevlisi somut bir delile dayanmadan, savunma hakkı tanınmadan ve adil yargılanma yolları tıkanarak kamu görevinden çıkarılmış, sadece kamu görevinden çıkarılmakla kalmamış, ihraç edilenler damgalanmış,

suçlu ilan edilmiş, emekli ikramiyelerinden mahrum bırakılanlar olmuş, pek çoğunun özel sektörde de iş bulmasını engelleyici uygulamalar söz konusu olmuştur. Ayrıca ihraç edilenlerin pasaportlarına el konularak seyahat özgürlükleri ve bir başka ülkede çalışma hakları da ortadan kaldırılmıştır. İhraç edilenler yandaş bazı gazetecilerce utanmazca “sivil ölüm” olarak adlandırılan uygulamaya maruz bırakılmıştır.

ADALET BAKANİ BEKİR BOZDAĞ: ATILAN HERKES SUÇLU DEĞİL, İDARİ TASARRUFLA ATTIK

“Suç konusu ayrı bir konu, idari tasarruf ayrı bir konu. Şimdi siz birisini suç nedeniyle yargıla dediğiniz zaman bunun nasıl olacağı CMK’da belli. Soruşturacaksınız. Mahkemeye iddianameyle dava açacaksınız. Herkes alenen kendini savunacak, delillerini ortaya koyacak. Herkes burada bunu yapacak. Ve sonuçta mahkeme bir karar verecek. Bunun için somut deliller lazım ve bu çerçevede yürür. Ama idari tasarruf yapmak için ayrı. Yani kamudan uzaklaştırılan herkes suçludur diye bir anlam yok. Kamudan uzaklaştırılan irtibat ve iltisak nedeniyle uzaklaştırılıyor. Ve bir KHK’nın ortaya koyduğu prensip çerçevesinde uzaklaştırılıyor. Bu bir idari tasarruf. Adli tasarruf değil. Soruşturma makamlarının yaptığı adli işlemler. Onun için idari tasarruflarla adli tasarrufları birbirine karıştırmamak lazım. Sanki idari tasarrufa tabi tutulan herkes suç işlemiş gibi bir algı da yapılıyor. O fevkalade yanlış.”

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ’ın 22 Şubat 2017 tarihinde CNNTÜRK’te yaptığı konuşma

21 Temmuz 2016-14 Temmuz 2017 arasındaki OHAL döneminde herhangi bir somut gerekçe ya da kanıt sunulmadan **Kanun Hükmünde Kararnameler yoluyla 113 bine yakın kamu görevlisi ihraç edildi** (Tablo 1). Kamu kurumların KHK dışında iş sözleşmesini feshetme, sözleşme yenilememe, disiplin soruşturması vb. yollarla yaptığı işten çıkarmalar bu sayıya dahil değildir. OHAL döneminde kamu görevlilerin çalışma hakkı ve iş güvencesi ortadan kaldırılmıştır. Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, kamudan her atılanın suçlu olmadığını kamudan ihraçların idari tasarrufla yapıldığını itiraf etmiştir.¹

Kamu Görevinden İhraçlar ve İşten Çıkarmalar

Genel olarak bireysel çalışma hakları OHAL KHK’ları ile düzenlenemez. OHAL KHK’ları OHAL ilanı ile ilgili konularla sınırlıdır ve diğer yasalarda kalıcı değişiklik yapamazlar. Bu çerçevede darbeye karışanlar ve darbeye bağlantılı suçları işleyenler hariç olmak üzere çalışanlarla ilgili düzenlemeler OHAL KHK’ları ile yapılamaz.

KHK’ların kamu görevlileri ile ilgili getirdiği düzenlemeler, olağanüstü halin amacı ile sınırlı olmaktan çıkıp genel olarak kamu görevlisinin güvencesini ortadan kaldırıcı niteliktedir. 667 sayılı KHK’nın 4. maddesi ile başlatılan ve daha sonra çeşitli KHK’larda tekrarlanan hükme göre “*terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı,*

¹ <http://basin.adalet.gov.tr/Etkinlik/bakan-bozdag-cnnturk-tv-de-onemli-aciklamalarda-bulundu> (Erişim: 17 Temmuz 2017)

oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı (yakınlığı, bağı) yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen” kamu görevleri idari bir işlemle kamu görevinden çıkarılmaktadır.

Tablo 1: Kamudan İhraçlar

Kurumlar	Toplam
TBMM Başkanlığı	82
Başbakanlık	4.141
Adalet Bakanlığı	5.781
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	589
Avrupa Birliği Bakanlığı	20
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	456
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	1.299
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	474
Dışişleri Bakanlığı	429
Ekonomi Bakanlığı	74
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	957
Gençlik ve Spor Bakanlığı	473
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	1.064
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	402
İçişleri Bakanlığı	31.107
Kalkınma Bakanlığı	245
Kültür ve Turizm Bakanlığı	226
Maliye Bakanlığı	2615
Milli Eğitim Bakanlığı	33.230
Milli Savunma Bakanlığı	109
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	537
Sağlık Bakanlığı	7.573
Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı	1.445
Yüksek Öğrenim Kurumu (İdari Personel)	1.249
Üniversiteler (Akademisyenler)	5.602
Yargı Kurumları	4.964
Türk Silahlı Kuvvetleri	7.619
Diğer kamu Kurumları ve Kuruluşları	104
Toplam	112.863
<i>Milli Eğitim Bakanlığı-Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından çalışma izni iptal edilenler</i>	22.474
Genel Toplam	135.337

Not: KHK’lardan derlenmiştir. Bakanlıkların bağı ve ilgili kuruluşlarından ihraç edilenler bakanlık sayılarına dahildir. Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı İçişleri Bakanlığı bünyesinde değerlendirilmiştir.

KHK'larda yer alan hükme göre kamu görevinden çıkarılanlar bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecek, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyecekler. Bu hüküm sadece kamu görevlilerini değil kamu işçilerini de kapsamaktadır. **Görevden uzaklaştırmalarda yürütmeyi durdurma kararı alınmaması, etkin bir yargı yolunun yokluğu ve ceza yargılamalarının sonucunun beklenmemesi ciddi mağduriyetler yaratmaktadır. Kolektif suç ve zihniyet suçu icat edilerek, cadı avına çıkılmaktadır.**

KHK ile çalışma hakkı ve iş güvencesine yönelik ihlaller bir dizi araçla yapılmaktadır:

KHK Yoluyla İhraçlar: Resmi Gazete'de yayımlanan KHK'lar ile kamu görevlileri ismen ve kurum belirtilerek hatta bazı KHK'larda vatandaşlık numarasına yer verilerek kamu görevinden ihraç edilmektedir.

Kurum Disiplin Kurulu Kararıyla İhraçlar: Kamu kurumlarından Yüksek Disiplin Kurulu kararıyla yapılan ihraçlarda OHAL döneminde artış yaşandığı gözlenmiştir. Kurum bazlı yapılan bu ihraçlar KHK'larda olduğu gibi ilan edilmediği için kapsamı konusunda kesin bilgilere ulaşılamamıştır.²

Açığa almalar/görevden uzaklaştırmalar: Kamu görevlilerinin bir bölümü Devlet memurları Kanunu ve Kanun Hükmünde Kararnamelerle idareye verilen yetki çerçevesinde görevlerinden uzaklaştırılmıştır. Görevden uzaklaştırmalar ve açığa almalar ilgili kurumlar tarafından ayrı ayrı gerçekleştirildiği için toplam sayı konusunda sağlıklı veriler edinilememiştir. Sadece Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 24 bin 490 öğretmen açığa alınmış, bunlardan 16 bin 759'u göreve iade edilmiştir.³

İşten Çıkarmalar, İşsiz Kalanlar: Kamu kurum ve kuruluşlarında işçi statüsünde çalışanlar, kayyum atanan yerel yönetimlerde kayyumlar tarafından işten çıkartılanlar, kapatılan veya devredilen kurum, kuruluş veya şirketlerde çalışanlar bu kapsamdadır. Sadece Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen 879 şirkette 45 bine yakın işçi çalışmaktadır. Bunların ne kadarının işsiz kaldığı ve ne kadarının işten çıkarıldığı konusunda net bilgiler yoktur.

Sözleşmesi Yenilenmeyenler: OHAL döneminde kamuda yaşanan örtülü işten çıkarmaların bir bölümünü ise sözleşmesi yenilenmeyen veya uzatılmayanlardan oluşmaktadır. Üniversitelerde araştırma görevlisi ve yardımcı doçent kadrosunda çalışanlar bu kapsamda yer almaktadır.

² KESK, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu, s 194.

"Görece olarak son üç yıla kadar Yüksek Disiplin Kurulu kararlarıyla ihraçlar ve soruşturmalar sırasında açığa almalar daha az yaşanırken, OHAL sonrası askeri darbeler dönemlerinde bile görülmeyen bir yoğunlukta KHK'lar ve YDK kararlarıyla bir furya şeklinde ihraçlar ve açığa almalar yaşanmıştır."

³ Eğitim-Sen, 2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Sonunda Eğitimin Durumu, 8 Haziran 2017, Ankara.

Emeklilik Hakkına Engelleme: Emekliliğini kazanmış kamu görevlilerinin emeklilik taleplerinin yetkili makamlar tarafından onaylanması için azami “bir ay” olarak belirlenmiş süre, olağanüstü hal döneminde kaldırılmış, bu suretle kamu personelinin emeklilik hakları fiilen askıya alınmıştır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan 14 Temmuz 2016 tarihinde Ankara Ticaret Odası'nda düzenlenen "15 Temmuz ve İnsan Hakları Paneli"nde yaptığı konuşmada ihraç edilenlerle ilgili olarak “gitsin özel sektörde çalışsınlar. Bize ne” demiştir. Ancak **KHK ile ihraç edilenlerin özel sektörde çalışması fiilen imkânsız hale getirilmiştir.** İhraç edilenlerin isimlerinin Resmi Gazete yayınlanması, kurumlar tarafından OHAL gerekçesiyle yapılan işten çıkarmalarda SGK tarafından OHAL döneminde işten çıkarma kodu olarak KHK kodunu kullanmaları nedeniyle pek çok kişi özel sektörde de iş bulamamaktadır. Öte yandan OHAL koşullarında keyfi işten çıkarmaların arttığı ve işverenlerin OHAL'i bir bahane olarak kullandığı gözlenmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan: Gitsin Özel Sektörde Çalışsınlar. Bize ne”

“Diyorlar ki bu kadar kişi işinden oldu, ne olacak onlara? Gitsin özel sektörde çalışsınlar bize ne, devlet mi besleyecek bunları? Bunları devlet besledi gelip devlete ihanet ettiler. Devlet besledi, devlete ihanet ettiler bunlar. Zaten Türkiye'nin en önemli sorunlarından bir tanesi de 657'dir (Devlet Memurları Kanunu). Bu 657'nin de eğer bir mutabakat sağlanabilse aynen batıda olduğu gibi, 657'nin memur-işçi ayrımı değil, tamamıyla çalışanlar olarak değiştirilmesi lazım.”

Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın 14 Temmuz 2016 tarihinde Ankara Ticaret Odası'nda düzenlenen "15 Temmuz ve İnsan Hakları Paneli"nde konuşma yaptı.

İhraç Edilen DİSK Üyeleri

Kayyum atanan belediyelerin birçoğu DİSK Genel-İş Sendikası'nın örgütlü olduğu belediyelerdir. Belediyelerden KHK ile ihraç edilen Genel İş Sendikası üyesi işçilerin sayısı 506'dır. Kayyum atanan belediyeler tarafından iş sözleşmeleri feshedilen Genel-İş üyesi işçilerin sayısı ise 1456'dır. Böylece toplam 1959 Genel-İş üyesi KHK ve kayyum marifeti ile işten çıkarılmıştır. İşlerine iade edilen Genel-İş üyesi işçi sayısı ise 50 ile sınırlı kalmıştır. 28 Genel-İş üyesinin iş sözleşmesi ise askıya alınmıştır (Tablo 2).

KHK ile ihraç edilenler içinde DİSK üyelerinin sayısı sınırlı olmasına karşın, DİSK konuya sadece üyeleri açısından değil, çalışanların temel hak ve özgürlükleri ile hukuk devleti açısından bakmakta ve adalet talep etmektedir.

İhraç edilenler arasında aktif sendikal görevleri olanlarda yer almaktadır. DİSK'e bağlı Enerji-Sen'de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sekreteri olarak görev yapan ve İSKİ Esenyurt İşletmesinde sayaç okuma işçisi olarak çalışan **Tarık Yüce**, darbe girişimi ile ilgili İSKİ Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen soruşturma sonucunda 29 Ağustos günü açığa alındı ve 7 Eylül günü işten atıldı. İşten atılmasına sosyal medyada

“iş cinayetleri” ile ilgili yaptığı paylaşım gerekçe olarak sunuldu. İşçi haklarını korumak OHAL ile ilişkilendirildi ve sendikal hak ve özgürlükleri engellendi. Tarık Yüce'nin işe geri dönmesi için eylemler yapıldı. Yüce işe iade edilmesine rağmen İSKİ tarafından işe alınmadı.

Tablo 2: OHAL Kapsamında İhraç Edilen DİSK Genel-İş Üyeleri

İşlem	İhraç ve Fesih	İşe İade	İş Sözleşmesi Askıya Alınan
667 Sayılı KHK	197		
668 Sayılı KHK		9	
692 Sayılı KHK	306		
Kayyum Belediyeler	1456	41	28
Toplam	1959	50	

Kaynak: DİSK Genel-İş Sendikası

DİSK Sosyal-İş üyesi, Taşeron İşçiler Derneği (TAS İŞ DER) Başkan Yardımcısı ve İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi İSİG Temsilcisi olan taşeron hastabakıcı **Cemal Bilgin** servislerde yemeklerden zehirlenmelerin yaşandığını ve bunun nedeninin salmonella bakterisi olduğunu açıkladığı için 6 Eylül 2016 tarihinde işten atıldı. Cemal Bilgin işe geri alınana kadar hastane önünde nöbet eylemlerine başladı.

KESK ve üye sendikalardan da çok sayıda sendika yöneticisi ihraç edilmiştir. KESK'in eski ve yeni kadın sekreterleri, BES Genel Başkanı, EĞİTİM SEN Genel Sekreteri, SES Basın Yayın Sekreteri, EĞİTİM SEN'in Adıyaman, Batman, Bingöl, Bitlis, Dersim, Gaziantep, Mardin şube başkanlarının da ihraç edilenler arasında yer almaktadır. 1 Haziran 2017 tarihi itibarıyla ihraç edilen KESK üye sayısı 3 bin 249'dur.⁴ 1 Haziran 2017 itibarıyla 700 dolayında KESK'e bağlı sendikaların üyesi açığa alınmış olup yeni açığa almalar ve göreve dönmeler nedeniyle bu sayı sürekli değişmektedir. İhraç edilenler içinde KESK üyelerinin oranı yüzde 3 civarındadır. İhraç edilen kamu görevlileri içinde Memur-Sen ve Türkiye Kamu-Sen üyelerinin oranına ilişkin sağlıklı bilgi edinilememiştir.

AKADEMİK İHRAÇLAR VE BARIŞ AKADEMİSYENLERİ

Barış bildirisi imzaçılarından 400'e yakın akademisyen KHK ile görevinden ihraç edilmiş, işten çıkarılmış veya istifa veya emekliliğe zorlanma yoluyla üniversitelerden uzaklaştırılmıştır. Kamu görevinden ihraç edilen akademisyenlerin büyük bölümü KESK'e bağlı Eğitim Sen ve SES'e bağlı sendikaların üyeleridir.

⁴ KESK, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu

Akademisyenlerin ihracı açık bir anayasa ihlali anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 130. maddesine göre üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar. Ancak aralarından barış akademisyenlerinin de bulunduğu binlerce akademisyen idari bir tasarrufla hükümet tarafından savunmaları alınmadan, somut bir suçlama yapılmadan üniversiten çıkarılmışlardır.

Tablo 3: Barış İçin Akademisyenlere Yönelik Hak İhlalleri

	Kamu	Vakıf	Toplam
KHK ile kamu görevinden ihraç*	364	8	372
İşten Çıkarma	37	39	76
İstifa	15	10	25
Zorla emekli etme	20	1	21
KHK ile kamu görevinden ihraç, işten çıkarma, istifa ve emeklilik toplamı	401	51	452
Disiplin soruşturması	442	63	505
"Üniversite Öğretim Mesleğinden veya Kamu Görevinden Çıkarma" talebiyle YÖK'e gönderilen dosyalar	107	5	112
Görevden uzaklaştırma	90	11	101
İdari görevden alınma	3	4	7
Gözaltı	67	3	70
Tutukluluk**	2	2	4

Kaynak: <https://barisicinakademisyenler.net/node/314>

*KHK'lar ile kamu görevinden ihraç edilen akademisyenlerden 42'si aynı zamanda işten çıkarılmış veya istifaya zorlanmıştır.

Ayrıca ÖYP'li imzacılar, yapılan usul- esas değişiklikleri ve KHK'lar ile hak ihlallerine uğradı.

** 3 akademisyen 40 gün ve 1 akademisyen 22 gün tutuklu kaldıktan sonra çıkarıldıkları mahkeme tarafından tahliye edildiler.

Haklarında açılan TMK 7/2 davası ertelemelerle ve TCK 301 için izin beklentisiyle sürdürülmekte.

İhraç Edilenlerin İhlal Edilen Diğer Hakları

- Mahkûmiyet kararı aranmaksızın, askeri rütbe ve memuriyetlerinin alınması
- Yeniden TSK'ya ve Jandarma, Sahil Güvenlik ve Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatlarına kabul edilmeme
- Bir daha kamu hizmetinde istihdam edilememe (doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilememe)
- Bu kişilerin uhdelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevlerinin sona ermesi
- Silah ruhsatları ve pilot lisanslarının iptal edilmesi
- Bu kişilerin oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından on beş gün içinde tahliye edilmesi
- Bu kişilerin özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamamaları
- Pasaportların iptali (hususî damgalı ve diğer)
- 15/7/2016 tarihinden sonra millî güvenlik gerekçesiyle görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri hakkında ilgili mevzuatında öngörülen soruşturma açma sürelerinin olağanüstü hal süresince uygulanmaması (KHK 669)

- 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3.üncü ve 4.üncü maddeleri kapsamında kamu görevinden çıkarılanlar, uhdellerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve yüksek mahkeme başkan ve üyeliği, müsteşar, hâkim, savcı, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamamaları (KHK 670)

Adil ve Etkin Yargılanma Yolu Kapalı: OHAL Komisyonu

OHAL döneminde çalışma hakları KHK ile ellerinden alınan yüz bini aşkın çalışanın adil yargılanma hakları ve hak arama imkanları da yok edilmiştir. OHAL uygulamasının üzerinden bir yıl geçmiş olmasına rağmen ihraç edilen ve işten çıkarılanların haklarını aramaları ve haklarındaki hukuksuz işlemleri adil ve etkin bir yargı sürecinin konusu olamamıştır. İdari yargı organları KHK ile yapılan ihraçlar konusunda görevsizlik kararı vermiş, Anayasa Mahkemesi OHAL KHK'ları incelemekten kaçınmış, Avrupa İnsan hakları Mahkemesi ise iç hukuk yolları tüketilmediği için başvuruları kabul etmemiştir. Böylece KHK mağdurlarının hak arama yolları tıkanmıştır.

23 Ocak 2016 tarih ve 685 sayılı KHK ile "Başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur." Ancak 23 Ocak 2016'da kurulması kararlaştırılan Komisyon'un başvuruları kabul etmesi ancak Temmuz 2017'de altı ay gecikmeyle mümkün olmuştur.

Yargısal bir nitelik taşımayan idari bir kurul niteliğindeki Komisyon'un görev alanları şu konulardan oluşmaktadır: Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarma ya da ilişkin kesilmesi; öğrencilikle ilişkin kesilmesi, dernekler, vakıflar, sendika, federasyon ve konfederasyonlar, özel sağlık kuruluşları, özel öğretim kurumları, vakıf yükseköğretim kurumları, özel radyo ve televizyon kuruluşları, gazete ve dergiler, haber ajansları, yayınevleri ve dağıtım kanallarının kapatılması; emekli personelin rütbelерinin alınması.

Komisyon görevlerine dönmesine karar verdiği takdirde memurlar kendi kurumlarına değil, başka kurumlara yerleştirilecek. Sadece statüleri, unvanları ve yürüttükleri görevler itibarıyla başka kurumlarda görevlendirilmeleri mümkün olmayanlar kendi kurumlarına yerleştirilecek. Komisyon kararlarına karşı Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilir. İhraç edilen yargı mensupları ise 60 gün içinde Danıştay'da dava açabilecek.

Komisyonun yüz bini aşkın başvurunun yapılması beklenmektedir. Komisyonun çalışmalarının kaç yıl süreceği meçhuldür. **Komisyon'un çalışmalarını 1 yıl içinde tamamlaması her bir dosyaya 65 saniye zaman ayrılması anlamına gelecektir. Komisyon her dosyaya 5,4 dakika ayırdığında tüm dosyaların incelenmesi 5 yıl sürebilir** (Tablo 3).

Tablo 3: Komisyon İhraç Dosyalarını Ne Kadar Sürede İnceleyebilir?

Her Bir Dosya İçin Süre	Toplam Süre
65 saniye	1 Yıl
5,4 dakika	5 Yıl
11 dakika	10 yıl
22 dakika	20 yıl
54 dakika	50 Yıl

Not: 110 bin başvuru olması, yılda 250 gün ve günde ortalama 8 saat çalışılması durumunda

OHAL Döneminde İntiharlar

OHAL döneminde kamudan ihraç edilen veya açığa alınanlar arasında intihar vakaları çarpıcı derecede çoktur. Açık kaynaklardan derlediğimiz bilgilere göre **OHAL döneminde 36 kişi intihar etmiştir.** Bu intiharların büyük ölçüde kamu görevinden uzaklaştırma sonucu gerçekleştiği görülmektedir. Aşağıda OHAL döneminde kamu görevinden ihraç nedeniyle gerçekleştiğine dair bilgilere ulaştığımız intihar vakaları yer almaktadır.

Kapatılan Kuruluşlar ve İşçi Alacakları

667 ve 668 sayılı KHK'ler ile çok sayıda vakıf üniversitesi, hastane, vakıf, dernek, gazete, televizyon, dergi, yayınevi ve dağıtımçı kapatılarak malvarlıkları Hazine'ye ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredildi. 667 sayılı KHK'nin 2 (2) ve 668 sayılı KHK'nin 2 (3) maddesine göre kapatılan ve malları Hazine'ye devredilen kurum ve kuruluşların ve yayın organlarının **"her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazineden hak ve talepte bulunulamaz."** KHK'lerde üçüncü kişilerin alacaklarıyla ilgili yer alan hükümler kapatılan kurum ve kuruluşlarda çalışan binlerce işçinin, eğitimcinin, gazetecinin alacaklarını (ücret ve kıdem tazminatı) tehlikeye atmıştır.

Bilindiği gibi kapatılan kuruluşlarda çalışan binlerce ücretli çalışan kamu görevlisi değildi ve tamamen özel hukuk çerçevesinde, işçi olarak istihdam edilmekteydi. Bu işçilerin özel hukuk çerçevesindeki alacaklarının KHK ile ortadan kaldırılması, olağanüstü hal ilanının amacını aşmakta ve iş hukukunda kalıcı değişiklik getirmektedir. Ücret ve diğer işçi alacakları hem Borçlar Kanunu hem de İş Kanunu açısından işverenin borcudur. Bu kuruluşlara el koyan devlet bu kuruluşlarda çalışan işçileri mağdur edemez. Bu kuruluşların kapatılması ile işçilerin ücret ve kıdem tazminatı alacakları ödenmelidir.

Kapatılan kuruluşların sahiplerinin işlemiş olabileceği suçlardan dolayı çalışanlar sorumlu tutulamaz ve mağdur edilemez. Öte yandan bu kuruluşlarda çalışanların varsa işlediği suçlardan yargılanması ve

cezalandırılması da ayrı bir sorundur. Ücret ve diğer işçi alacakları tamamen özel hukuk çerçevesindedir. Kaldı ki çalıştıkları yerler dışında işlenen suçlardan dolayı işçilerin ücret ve benzeri alacakları ortadan kalkmaz. Kapatılan kuruluşlardaki işçilerin iş sözleşmeleri haklı nedene dayalı olarak feshedilmediği sürece kıdem tazminatından mahrum bırakılamazlar. Haklı nedenle fesih durumunda dahi işçilerin varsa ücret alacakları ödenmek durumundadır. Aksi angarya anlamına gelecektir. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ne göre angarya OHAL koşullarında dahi yasaktır.

OHAL ve Sendikal Haklar

OHAL Kanunu 11. madde (o) bendine göre dernek faaliyetlerini durdurmak, her dernek hakkında ayrı karar almak ve üç ayı geçmemek kaydıyla mümkün. Dernekler Kanunu hükümleri sendikalara ancak 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde uygulanabilir. Oysa 6356 sayılı kanunun 31. maddesinde sendikaların ancak yargı kararı ile kapatılacağı hükmü getirilmiştir. **Dolayısıyla OHAL döneminde idari kararlar sendikaların faaliyetleri durdurulamaz ve sendikalar kapatılamaz.**

OHAL mevzuatı çerçevesinde olağanüstü halin ilanını gerekli kılan gelişmelerle bağlantılı olması halinde temel hak ve özgürlüklerin kullanımı sınırlanabilir veya geçici olarak durdurulabilir. Kuşkusuz buna sendikal haklar da dahildir. Anayasanın 51, 53 ve 54 maddelerinde düzenlenen sendika, toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı da sınırlanabilir veya geçici olarak durdurulabilir. KHK ile bu yönde düzenleme yapılması mümkündür. Ancak bu yetki mutlak ve sınırsız bir değildir. Sendikal hakların sınırlanması veya geçici olarak durdurulabilmesi için olağanüstü hal ilanını gerektiren sebeplerle bağlantılı bir durumun varlığı gerekir. **Darbe girişimi ile bağlantılı olmayan hallerde sendikal hakların kısıtlanması ve durdurulması Anayasaya aykırı olur.**

667 sayılı KHK ile FETÖ/PDY ile aidiyeti, iltisakı (bağı) ve irtibatı olduğu gerekçesiyle Cihan-Sen ve Aksiyon-İş konfederasyonlarına bağlı 19 sendika kapatıldı. Cihan-Sen'in en son üye sayısı 22 bin civarında idi. Aksiyon-İş'in üye sayısı ise 30 bin civarındaydı. OHAL Kanunu'na göre sendikaların kapatılması mümkün değil. 6356 sayılı yasa sendikaların yargı kararıyla kapatılmasını öngörmektedir. **OHAL sırasında sendikaların idari kararlar faaliyetlerinin tedbiren durdurulması mümkündür, ancak kapatma hukuka aykırıdır.** Kapatma kararı mahkemeler tarafından verilmelidir. Kapatma halinde sendikaların mal varlıklarının Hazineye ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne değil İşsizlik Sigortası Fonu'na devri gereklidir.

12 Eylül darbesinin ardından dahi sendikalar kapatılmamış, faaliyetleri durdurulmuş ve haklarında kapatma davası açılmıştı. Sendikaların yargı kararı olmaksızın kapatılması hakkın özünü ortadan kaldırır. Yapılması gereken **darbe girişimi ile ilgili olduğu yönünde güçlü emareler olan sendikaların**

faaliyetlerinin durdurulması ve haklarında dava açılmasıydı. OHAL-KHK ile sendikaların temelli kapatılması Anayasa'ya açık aykırılık oluşturur.

Ayrıca kapatılan sendikalar dışında, “milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı belirlenen ve ekli listelerde yer almayan sendikalar, federasyonlar ve konfederasyonlar komisyonun teklifi üzerine bakan onayı ile kapatılır” hükmü keyfi sonuçlar doğuracak niteliktedir.

OHAL Sendika ve İşçi Eylemlerine Engel

OHAL'in bir yıllık uygulamasında işçiler ve sendikalar çeşitli baskı, engelleme ve tehditlerle yüz yüze kaldı. **OHAL bahane edilerek birçok sendikal faaliyet ve işçi eylemi yasaklandı veya engellendi.** Üye sendikalarımızın ve diğer sendikaların yaşadığı engellemeleri şöyle özetleyebiliriz.

- Konfederasyonumuz **DİSK** tarafından 7 Haziran 2017 tarihinde çeşitli illerde düzenlenen “kıdem tazminatı iş güvencemizdir, dokunma” konulu eş zamanlı basın açıklamaları Gaziantep'te OHAL gerekçesiyle engellendi.
- **DİSK** üyesi **Birleşik Metal-İş** Sendikası ile EMİS arasında devam eden toplu iş sözleşme sürecinde Gebze'de 11 Aralık 2016 tarihinde yapılmak istenen toplantı OHAL yasağı gerekçe gösterilerek engellendi.
- **Birleşik Metal-İş** Sendikasına üye oldukları için işten çıkarılan Kandıra'da kurulu Yüksel Endüstri Fabrikası işçilerinin 30 Kasım 2016 tarihinde fabrika önünde yapmak istediği basın açıklamasına OHAL gerekçesiyle polis müdahale etti. Sendikamızın çok sayıda üye, yönetici ve temsilcisi gözaltına alındı.
- **Birleşik Metal-İş** Gebze şubesi tarafından 28 Kasım 2016 tarihinde Zorunlu Bireysel Emeklilik Sistemi gibi konularda üyelerine yönelik bilgilendirme toplantısı Valilik tarafından engellendi.
- **DİSK** üyesi **Nakliyat İş** Sendikasının MSC/MEDLOG Lojistik işyerindeki örgütlenmesine karşı hukuksuz bir saldırı yapıldı. İşlerine ve sendikal çalışma haklarına sahip çıkmak isteyen işçilerin, işyerinin önünde beklemelerinin OHAL gerekçesi gösterilerek yasaklanmasının ardından, Gemlik Meydanı'nda 28 Eylül 2016 tarihinde konuyla ilgili basın açıklaması engellenmek istendi, gözaltılar yaşandı.
- **Nakliyat-İş** Sendikası tarafından 31 Aralık 2016 tarihinde Kocaeli Gebze'de üye işçilerin asgari ücrete ilişkin taleplerini dile getirmek için Kaymakamlığa yaptığı başvuru, Kocaeli Valiliği OHAL Bürosu'nun 31 Aralık 2017 tarihine kadar tüm eylemleri yasakladığı gerekçesiyle reddedildi.
- **DİSK** üyesi **Gıda-İş** Sendikası tarafından Nisan 2016 tarihinde Rize'de “Çaykur'da Mevsimlik İşçiye Kadro” talebiyle başlatılan imza kampanyası Ağustos 2016'da Artvin Valiliği tarafından OHAL gerekçesiyle engellendi.
- **Gıda-İş Sendikası** tarafından 12 Mayıs 2017 tarihinde Hopa'da gerçekleştirilecek “Varlık Fonu” paneli, Hopa Kaymakamlığı tarafından keyfi olarak engellendi.
- **DİSK** üyesi **Limter-İş** sendikamızın Tuzla Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet gösteren Tedi AŞ işçilerini örgütlemesi üzerine işveren Tuzla'da bulunan işyerindeki 43 işçiden 27'si, Topkapı'daki diğer işyerinde ise 20 işçiden 3'ünü işten çıkardı. Atılan işçiler işyeri önünde kurdukları çadırda direnişe geçti. 12 Ağustos 2016'da direnişin 10. gününde direniş yerine gitmek isteyen işçiler özel güvenlik ve çevik kuvvet polisleri tarafından engellendi. Gerekçe olarak ise OHAL yasakları ve valiliğin emri gösterildi. Bunun üzerine işçiler işyerine 100 metre uzakta bulunan yerde direnişe devam etti.
- **DİSK** üyesi **Güvenlik-Sen** üyesi üç işçi İzmir'de 1 Kasım 2016 Salı günü gerçekleştirilen operasyonlarda gözaltına alındı.

- **KESK**'in "İşimize geleceğimize sahip çıkıyoruz" sloganı ile 15 Ekim 2016'da gerçekleştireceği miting Ankara Valiliği tarafından "güvenlik" gerekçesiyle yasaklandı.
- **KESK**'in 21 Aralık 2016 tarihinde Kadıköy'den başlattığı ve ağırlıklı ihraç edilen kamu emekçilerinin katıldığı "işimi, ekmeğimi geri istiyorum" sloganıyla başlatılan "emekçi yürüyüşü" yolda polis tarafından çeşitli müdahale ve engellemelerle karşılaştı. Yürüyüş 25 Aralık 2016'da Ankara'ya ulaştı.
- **KESK**'in OHAL'e ve ihraçlara karşı yapacağı 10-11 Aralık 2016'da Mersin, Samsun Van, İstanbul ve İzmir'de yapmak istediği kamuda yaşanan ihraçlar ve OHAL uygulamalarına karşı mitingler valilikler tarafından OHAL gerekçesiyle yasaklandı.
- **Türk-İş** üyesi **Belediye-İş** Sendikası'nda örgütlendikleri için işten çıkarılan ve aylardır direnişte olan Avcılar Belediyesi işçileri, OHAL'den hemen sonra, 21 Temmuz 2016 sabahı zabitaların engeliyle karşılaştı. İşçilerin çadır kurmaları OHAL gerekçesiyle engellendi.
- **Türk-İş** üyesi **Petrol-İş** Sendikası'nın 26 Aralık 2016 tarihinde Türkiye Petrolleri işyerindeki (TP) sondaj, kuyu tamamlama ve jeofizik operasyonların, Ocak 2017'den itibaren TPIC'e devredilmesine karşı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı önünde yapacağı basın açıklaması OHAL bahanesiyle engellendi. Ankara Valiliği "terör eylemi olabileceğini" belirterek bakanlık önünde açıklamaya izin vermezken, Batman ve Adıyaman'daki işçilerin de Ankara'ya gitmesi engellendi.
- **Petrol-İş**'in örgütlü olduğu ülkemizin tek petrokimya tesisi olan Petkim'de devam eden toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması üzerine 19 Haziran 2017 tarihinde eyleme geçen işçilere polis müdahale etmiştir. Şube Başkanı ve şube yöneticilerinin de aralarında bulunduğu sendika yöneticileri darp edilerek gözaltına alınmıştır.
- **Çorlu**'da yılbaşında çalışma dayatmasına karşı imza topladıkları için işten atılan işçiler için yapılacak eylem, 5 Ocak 2017 tarihinde OHAL gerekçesiyle yasaklandı.

Ayrıca başta İstanbul ve Ankara olmak üzere çeşitli illerde valilikler tarafından alınan genel eylem yasakları da sendika ve işçi eylemlerini sınırlayıcı etkiler yaratmıştır.

OHAL ve Grev Hakkı

OHAL döneminde en yaygın ihlal edilen işçi haklarından bir diğeri ise grev hakkı olmuştur. AKP 2002 sonrasında OHAL öncesi yıllarda toplam sekiz grevi ertelemişken, sadece **bir yıllık OHAL uygulaması boyunca beş büyük grev milli güvenlik, genel sağlık ve finansal istikrarı bozucu olduğu gerekçesiyle ertelendi/yasaklandı.**

Bursa Orhangazi'de kurulu ve 674 işçinin çalıştığı **Asil Çelik** işyerinde devam eden toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine, 18 Ocak 2017 tarihi itibarıyla **DİSK Birleşik Metal İş Sendikası** üyesi işçilerin çıkacağı grev aynı gün gece yarısı Bakanlar Kurulu kararıyla ertelendi.

DİSK üyesi **Birleşik Metal İş Sendikası**'nın, işveren sendikası EMİS'e bağlı GE Grid Solution, ABB Elektrik, Schneider Enerji ve Schneider Elektrik işletmelerinde 20 Ocak 2017 Cuma günü 2 bin 200 işçinin katılımıyla başlattığı grevler aynı gün Bakanlar Kurulu kararı ile 60 gün süreyle ertelendi. İşçilerin grev hakkını tamamen hükümetlerin iznine bağlayan bu uygulamaya karşı Birleşik Metal İş Sendikası mücadeleye devam etti. Fabrikalarda pazartesi gününe kadar işbaşı yapılmadı. Grev hakkının kullanımı için ortaya konan güçlü iradenin sonucunda 2.200 üye için toplu iş sözleşmesinde anlaşmaya varıldı.

20 Mart 2017 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla, **Akbank** Türk Anonim Şirketine bağlı işyerlerinde **Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası (Banksis)** tarafından alınan grev kararının, ekonomik ve finansal istikrarı bozucu nitelikte olduğu gerekçesiyle 60 gün süreyle ertelendi.

Kristal-İş Sendikası tarafından Trakya Cam AŞ, Paşabahçe Cam AŞ, Anadolu Cam Elyaf AŞ, Anadolu Cam Yenişehir AŞ, Trakya Yenişehir Cam AŞ ve Şişecam Otomotiv AŞ ile bunlara bağlı işyerlerinde aldığı grev kararı 22 Mayıs 2017 tarihli Resmi Gazete’de yer alan Bakanlar Kurulu kararıyla milli güvenliği bozucu nitelikte görüldüğünden 60 gün süreyle ertelendi.

7 Haziran 2017 tarihinde **Petrol-İş** Sendikasının örgütlü olduğu Mefar İlaç Sanayii’ndeki grev 'genel sağlığı bozucu' olduğu gerekçesiyle ertelendi.

OHAL DÖNEMİNDE GREV ERTELEMELERİ (YASAKLAMALARI)

Yıl	İşyeri/İşletme	Yasa	Gerekçe	İşçi Sayısı	Sendika	İşkolu
18 Ocak 2017	Asil Çelik	6356	MG	674	Birleşik Metal-İş	Metal
20 Ocak 2017	EMİS Grup TİS Kapsamı	6356	MG	2.200	Birleşik Metal-İş	Metal
20 Mart 2017	Akbank	6356	EFİ	14.000	Banksis	Bankacılık
22 Mayıs 2017	Şişecam	6356	MG	6.500	Kristal-İş	Cam
5 Haziran 2017	Mefar İlaç	6356	GS	500	Petrol-İş	İlaç

Ertelenen Grev Sayısı: 5 Erteleme Kapsamındaki İşçi Sayısı: 23.874

Kısaltmalar: MG-Milli Güvenlik, GS-Genel Sağlık, EFİ-Ekonomik ve Finansal İstikrar, TİS-Toplu İş Sözleşmesi

Cumhurbaşkanı Erdoğan: “OHAL’de greve müsaade etmiyoruz”

"Olağanüstü hali biz iş dünyamız daha iyi çalışsın diye yapıyoruz. Şimdi grev tehdidi olan yere OHAL’den istifade ile anında müdahale ediyoruz. Diyoruz ki hayır, burada greve müsaade etmiyoruz, çünkü iş dünyamızı sarsamazsınız. Bunun için kullanıyoruz biz OHAL’i [alkışlar].

Cumhurbaşkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Uluslararası Yatırımcılar Derneği YASED’in 12 Temmuz 2017 tarihinde düzenlediği toplantıda yaptığı konuşmadan

Grev hakkına dönük engellemeler sadece grev ertelemeleri ile sınırlı kalmadı. **Grev erteleme (yasaklamalarının) kapsamı da genişletildi.** 678 sayılı KHK ile 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş

Sözleşmesi Kanunu'nun 63. maddesine “Karar verilmiş veya başlanmış olan kanuni bir grev veya lokavt; genel sağlığı veya millî güvenliği, büyükşehir belediyelerinin şehir içi toplu taşıma hizmetlerini, bankacılık hizmetlerinde ekonomik veya finansal istikrarı bozucu nitelikte ise Bakanlar Kurulu bu uyuşmazlıkta grev ve lokavtı almış gün süre ile erteleyebilir” hükmü eklendi. Böylece Anayasa Mahkemesi'nin 2014 yılında iptal ettiği şehir içi toplu ulaşım ve bankacılık sektöründeki grev yasakları 678 sayılı KHK ile dolaylı olarak geri getirildi. Dahası “**finansal istikrarı bozucu grev**” ifadesi mevzuata girmiş oldu ve ekonomik nedenlerle grev ertelemenin önü açıldı.

Öte yandan bu düzenlemenin İzmir Büyükşehir Belediyesi ile TCDD'nin ortak şirketi İZBAN'da örgütlü Demiryol-İş Sendikası tarafından 8 Kasım 2016 tarihinde başlatılan ve 8 gün süren grevin hemen ardından, 22 Kasım 2016'da yapılmış olması ise dikkat çekiciydi.

OHAL döneminde grev ertelemeleri OHAL mevzuatı ile değil 6356 sayılı yasa hükümlerine göre yapılmış olsa da grev ertelemelerinin OHAL uygulamasının bir parçası olduğu bizzat Cumhurbaşkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından iki kez işveren örgütlerinin toplantılarında ve altı çizilerek vurgulandı. Erdoğan'ın Uluslararası Yatırımcılar Derneği YASED'in 12 Temmuz 2017 tarihinde düzenlediği toplantıda yaptığı konuşmada “Şimdi grev tehdidi olan yere OHAL'den istifade ile anında müdahale ediyoruz. Diyoruz ki hayır, burada greve müsaade etmiyoruz” Recep Tayyip Erdoğan'ın 7 Haziran 2017 tarihinde MÜSİAD 24. Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada “Öyle ikide bir kalkacak hemen grev, bilmem ne... Kusura bakma arkadaş” dedi. Böylece grev ertelemelerinin OHAL uygulamasının bir parçası olduğu, grevin bir hak değil tehdit olarak görüldüğü net bir biçimde ortaya çıktı.

OHAL Döneminde İşçi Eylemlerinde Azalma Yaşandı

OHAL uygulaması sadece yasal grevlerin ertelenmesi yoluyla grev hakkı açısından olumsuz sonuçlar doğurmadı. Genel olarak grev, direniş, protesto, basın açıklaması vb. işçi eylemlerinde de bir azalmaya yol açtı. Emek Çalışmaları Topluluğu tarafından 2015 ve 2016 dönemi işçi eylemleriyle ilgili yapılan araştırmada 2015'ten 2016'ya işçi eylemlerinde yaklaşık olarak üçte birlik bir azalma yaşandığı saptandı. 2015'te işyeri temelli toplam 628 işçi eylemine rastlanırken, 2016 yılında toplam işçi eylemi sayısı 420'ye geriledi. 2016'da yaşanan gerilemeye aylık bazda bakıldığında 2016 Temmuz ayı sonrasında belirgin bir düşüş yaşandığı görülmektedir.⁵ Bu azalmada OHAL atmosferinin yarattığı çekingenlik ve OHAL nedeniyle yapılan müdahale ve sınırlanmaların etkili olduğunu söylemek mümkün.

⁵ Emek Çalışmaları Topluluğu, İşçi Eylemleri Raporu 2016.
<http://emekcalisma.org/Raporlar/ISCI%20EYLEMLERİ%20RAPORU%202016.pdf>

Cumhurbaşkanı Erdoğan: “Öyle ikide bir kalkacak hemen grev, bilmem ne... Kusura bakma arkadaş”

“Olağanüstü Hal, girişimcilerimizin, yatırımcılarımızın önünü mü kesiyor, yoksa önünü mü açıyor? Eski Olağanüstü Halleri hatırlayın. O Olağanüstü Hallerin olduğu dönemlerde patron fabrikasına giremiyordu. Biz geldik fabrikalarınızın kapısını açtık. Şu anda bu Olağanüstü Halde o tür tehditlerle karşımıza gelenler anında yasaların, hukukun bize verdiği yetkiyi kullanmamızı kolaylaştırıyor. Öyle ikide bir kalkacak hemen grev, bilmem ne... Kusura bakma arkadaş.”

Cumhurbaşkanı ve Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 7 Haziran 2017 tarihinde MÜSİAD 24. Genel Kurulu’nda yaptığı konuşmadan

Grev, Sendikal Faaliyet ve İşçi Eylemlerine İlişkin OHAL Mevzuatı

OHAL grev yasağı anlamına gelmez. Grev uygulamaları OHAL ilanına yol açan sebeplerle ilgili olmadığı için OHAL-KHK ile grevlerin ertelenmesi/yasaklanması hukuksuzdur. Ancak hükümetin 6356’dan kaynaklanan grev erteleme yetkisi devam ettiği için, OHAL koşullarında grev uygulamasına daha kolay başvurulabilmektedir. OHAL Kanunu 11. madde çerçevesinde de grev uygulamasının önünde bir engel yoktur. Valilerin grevleri yasaklama yetkisi yoktur.

Ancak OHAL Kanunu 11 (m) maddesi özellikle grev ve işçi direnişlerini etkiliyor. Valiler bu hükme dayanarak grev ve direniş yerlerinde toplu halde bulunmayı yasaklıyor. Ancak valilerin OHAL ilanının amacına ve ölçülülük ilkesine uygun davranılması gerekirken buna uyulmadığı gözleniyor. **Greve çıkan, hak aramak için işyeri önünde toplanan işçileri dağıtmak ve engellemek OHAL’in amacına ve ölçülülük ilkesine aykırıdır.**

OHAL Kanunu 11. Madde (m) bendine göre valiler kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, erteleme, izne bağlamak veya toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve zamanı tayin, tespit ve tahsis etmek, izne bağladığı her türlü toplantıyı izletmek, gözetim altında tutmak veya gerekiyorsa dağıtmak yetkisine sahiptir. Bu kapsama her türlü sendika toplantısı da dahil edilmektedir. Sendikaların basın açıklamaları, açık ve kapalı toplantıları, eğitimleri bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu uygulama için de olağanüstü hal ilanına ilişkin amaca uygunluk ve ölçülülük ilkesine bağlılık gerekir. Ancak uygulamada bu ölçütlere uyulmadığı görülmektedir.

OHAL’de Yaşanan Hukuksuzluklara Karşı Eylem ve Direnişler

- Kayyum atanan belediyelerde ihraç edilen, işten çıkarılan ve iş sözleşmesi askıya alınan işçilerle ilgili **DİSK Genel-İş Sendikası** çeşitli basın açıklamaları gerçekleştirdi.
- DİSK/Enerji-Sen Genel İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sekreteri İSKİ İstanbul Esenyurt İşletmesi sayaç okuma işçisi **Tarık Yüce** ve üç taşeron enerji işçisi “Cemaat üyeliği” bahanesiyle işten atıldı.

Tarık Yüce ve Enerji-Sen İSKİ önünde gerçekleştirdikleri basın açıklamaları ile işe dönüş talebini uzun süre canlı tuttular.

- KESK tarafından 21 Aralık 2016'da İstanbul Kadıköy'den '*İşimi, ekmeğimi geri istiyorum*' sloganı ile başlatılan Emekçi Yürüyüşü 4. gününde Ankara'ya ulaştı. Konfederasyon binası önünden Sakarya Meydanı'na yapılan yürüyüşle sona eren eyleme demokratik kitle örgütleri ve siyasi partiler de destek verdi.
- KESK 1-2 Nisan 2017 tarihlerinde "OHAL-KHK Rejimi İhraç Kurultayı" düzenleyerek konuyu, ihraç edilen üyelerinin yanı sıra, yerli ve yabancı uzmanların da katıldığı geniş bir platformda tartıştı, mücadele hattı belirledi ve kamuoyu duyarlılığını geliştirdi.
- 8 Eylül 2016 tarihinde MEB tarafından yapılan açıklamayla 11.500 eğitim emekçisinin valilikler üzerinden açığa alınması karşısında 9 Eylül 2016 Cuma günü tüm illerde oturma eylemleri gerçekleştirildi. Kent meydanlarında stantlar açıldı ve konuyla ilgili bildir-broşür dağıtımı gerçekleştirildi.
- KESK, 14 Ocak 2017 tarihinden itibaren başta cumartesi günleri olmak üzere farklı günlerde ihraçlara karşı süreklilik arz eden eylemler gerçekleştirmektedir. Başta İstanbul, İzmir, Adana, Adıyaman, Ankara, Aydın, Malatya, Samsun, Zonguldak gibi iller olmak üzere birçok ilde oturma eylemleri, basın açıklamaları ve diğer eylemlilikler sürdürdü..
- 679 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 6 Ocak 2017'de İstanbul Kalkınma Ajansı'ndaki görevinden ihraç edilen **Betül Celep** Kadıköy Khalkedon Meydanında başlattığı oturma eylemini 66 gün sürdürdü. Celep'in işini geri alana dek hafta içi her gün 12.00-18.00 saatleri arasında devam eden eylemi farklı kesimlerden büyük bir dayanışma gördü.
- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nde görev yaparken KHK ile işten çıkarılan mimar **Alev Şahin**, 'İşimi, ekmeğimi geri istiyorum' diyerek Düzce kent meydanında başlattığı oturma eylemini, raporun hazırlandığı an itibariyle 122 gündür, sürdürmektedir. Şahin'e destek verenler de onunla birlikte eyleme katılmaktadır.
- Malatya'da KHK ile görevlerinden ihraç edilen ve 5 Ocak 2017 tarihinden itibaren "İşimizi, ekmeğimizi ve öğrencilerimizi geri istiyoruz" diyerek direnen kamu emekçileri 105 kez gözaltına alındı. 120 günde 105 kez polis şiddetiyle gözaltına alınan KESK üyesi dört kamu emekçisi eylemlerine ara verdiklerini söyleyerek, Ankara Yüksel Caddesi'nde **Nuriye Gülmen** ve **Semih Özakça** için yapılan eylemlere destek vermeye gideceklerini açıkladı.
- Taşeron İşçiler Derneği (TAS İŞ DER) Başkan Yardımcısı, İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi İSİG Temsilcisi, taşeron hastabakıcı **Cemal Bilgin**, servislerde yemeklerden zehirlenmelerin yaşandığını ve bunun nedeninin salmonella bakterisi olduğunu açıkladığı için 6 Eylül 2016 tarihinde işten atıldı. Cemal Bilgin işe geri alınana kadar hastane önünde nöbet eylemlerine başladı.

- **Yüksel Direnişi:** Selçuk Üniversitesi'nde araştırma görevlisi iken açığa alınan **Nuriye Gülmen**, 9 Kasım günü Ankara Yüksel Caddesi'nde bulunan İnsan Hakları Anıtı önünde yaptığı basın açıklaması ile işe geri dönme talebiyle oturma eylemine başladı. Nuriye Gülmen ile başlayan, ardından **Semih Özakça**, **Acun Karadağ** ve **Veli Saçılık**'ın katılımı ile gündemde yerini alan oturma eyleminden açlık grevine evrilen '*İşimi geri istiyorum*' eylemi hemen her gün polis tarafından gözaltı ve zor kullanılarak bitirmeye çalışıldı. Gülmen ve Özakça tarihinde açlık grevine başladılar ve tarihinde de tutuklandılar. Rapor yazıldığı 19 Temmuz 2017 açlık grevinin ise 131. günüydü. Yüksel Caddesinde her gün yapılan basın açıklamalarının yanı sıra cezaevinde Gülmen ve Özakça'nın, dışarıda ise Özakça'nın eşi Esra Özakça'nın sürdürdüğü açlık grevi ile devam eden eylem toplumun çok geniş kesimlerinden farklı biçimlerde destek görerek devam etmektedir.
- **Barış Akademisyenlerinin Eylemleri:**
 - 1 Eylül 2016'dan itibaren KHK'lar ile işten çıkartılan akademisyenler farklı yol ve yöntemlerle hem geri dönüş mücadelesi verdiler hem de akademik düzeyde bir direniş sergilediler. Kocaeli, Ankara, İzmir, Dersim, Mersin, Eskişehir, İstanbul gibi kentlerde ihraç edilen akademisyenler Dayanışma Akademisi, Sokak Akademisi gibi formlarla öğrencileri ile buluşmaya, bilimsel faaliyetlerini sürdürmeye çabaladılar.
 - Akademisyenler 21 Eylül 2016'da **Eğitim-Sen'in çağrısıyla KHK'larla haksız ihraçlara karşı**, Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı ile ilgili olarak KHK ile yapılan düzenlemenin geri alınmasını talep ederek YÖK önünde eylem yaptı.
 - **Adalet Yürüyüşü** ve **Maltepe Mitingi** sırasında, başta Nuriye Gülmen ve Semih Özakça ile üniversiteden ihraç edilen akademisyenler olmak üzere, OHAL ile işlerini kaybedenlerin geri döndürülmeleri talebi kitlesel ve güçlü bir biçimde ortaya kondu.

SONUÇ: OHAL KALDIRILMALIDIR!

Raporda sunulan veriler OHAL uygulamasının **hukuksuz ve adaletsiz** bir rejime dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

OHAL yeni bir rejimin inşası için kamu emekçilerini güvencesizleştirerek biat etmeye zorlamakta, muhalif kamu çalışanlarını tasfiye etmekte, çalışma hakkını elinden alma tehdidiyle bir **anlamda "açlıkla terbiye etme"** yöntemi haline gelmektedir.

OHAL'in açık bir sınıfsal karakteri vardır. Darbe girişimini bertaraf etme bahanesiyle insan haklarının ve hukukun en temel ilkeleri yok sayılarak, işçi sınıfının üzerindeki baskılar arttırılarak eli kolu bağlanmış

ve böylece sermaye birikiminin sürdürülebilirlik koşullarını yaratacak düzenlemeler peşi sıra çıkartılmıştır. **Raporda yer alan veriler OHAL'in işçi sınıfına karşı sermayenin çıkarlarını korumanın bir aracı olarak kullanıldığını açıkça ortaya koymaktadır.**

Raporda ancak özetlenerek verilebilen, yaygın ve ağır hukuksuzluk örnekleri, yakın zamanda milyonları sokağa döken **adalet** talebinin ne kadar haklı olduğunu ve ne kadar geniş bir toplumsal zeminin bulunduğu göstermektedir. Emekçiler için adaletin sağlanabilmesi öncelikle ve acilen OHAL'in ortadan kaldırılması ile mümkün olabilecektir.

İktidar mensuplarının sürekli olarak tekrarladıkları *"OHAL vatandaşa zararlı değil, OHAL vatandaşa/milllete dokunmuyor"* türü ifadelerin gerçeği yansıtmadığı görülmektedir. Halkın ezici çoğunluğunu oluşturan emekçilerin yoğun bir güvencesizlik atmosferinde, temel çalışma haklarından her an mahrum kalma riski altında işlerine gidip geldikleri, sözleşme, grev gibi haklarını fiilen kullanamaz halde oldukları, sermayenin mutlak hakimiyetine girmek zorunda bırakıldıkları, siyasi görüşlerini, kanaatlerini ifade etmekten çekinir hale geldikleri bir ortamda nasıl olur da vatandaşa/milllete dokunmayan, zarar vermeyen bir OHAL'den söz edilebilir!

OHAL hukuka ve emeğe zararlıdır. OHAL derhal kaldırılmalıdır!

EKLER

EK 1 KHK ile Değiştirilen Kanunlar

Kanun Adı	
1	Askerlik Kanunu
2	Ateřli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunu
3	Bankacılık Kanunu
4	Ceza Muhakemesi Kanunu
5	Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanunu
6	Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu
7	Kamu İhale Kanunu
8	Karayolu Taşıma Kanunu
9	Köy Kanunu
10	Milli Savunma Bakanlığı Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesisleri İşletme Başkanlığının Kuruluđu ve Görevleri Hakkında Kanunu
11	Milli Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilatı Hakkında Kanunu
12	Noterlik Kanunu
13	zel ğretim Kurumları Kanunu
14	Radyo ve Televizyonların Kuruluđu ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun
15	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
16	Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanunu
17	Uçuř, Parařüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbaęa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu
18	Uzman Erbaş Kanunu
19	Adli Tıp Kurumu Kanunu
20	Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluđu, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunu
21	Asayiře Muessir Bazı Fiillerin nlenmesi Hakkında Kanunu
22	Askeri Ceza Kanunu
23	Askeri Hakimler Kanunu
24	Askeri Mahkemeler Kuruluđu ve Yargılama Usulü Kanunu
25	Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu
26	Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu
27	Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunu
28	Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Niřan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun
29	Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanunu
30	Bankacılık Kanunu

31	Belediye Kanunu
32	Bilirkişilik Kanunu
33	Bölge İdare Mahkemeleri
34	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
35	Değerli Kağıtlar Kanunu
36	Devlet Memurları Kanunu
37	Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanunu
38	Elektronik Haberleşme Kanunu
39	Emniyet Teşkilât Kanunu
40	Er ve Erbaş Harçlıkları Kanunu
41	Hâkimler ve Savcılar Kanunu
42	Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu
43	Harcırah Kanunu
44	Harita Genel Komutanlığı Kanunu
45	Harp Okulları Kanunu
46	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
47	Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
48	İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu
49	İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun
50	İl İdaresi Kanunu
51	İmar Kanunu
52	İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
53	İşsizlik Sigortası Kanunu
54	Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu
55	Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
56	Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu
57	Kamu İhale Kanun
58	Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu
59	Karayolları Trafik Kanunu
60	Kıyı Kanunu
61	Kimlik Bildirme Kanunu
62	Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu
63	Millî Eğitim Temel Kanunu
64	Millî Mayın Faaliyet Merkezi Kurulmasına İlişkin Kanun
65	Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilatı Hakkında Kanunu
66	Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı Hakkında Kanunu

67	Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası
68	Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunu
69	Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri
70	Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunu
71	Pasaport Kanunu
72	Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
73	Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu
74	Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu
75	Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu
76	Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunu
77	Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
78	Sermaye Piyasası Kanunu
79	Silahlı Kuvvetler İhtiyaç Fazlası Mal ve Hizmetlerinin Satış, Hibe, Devir ve Elden Çıkarılması; Diğer Devletler Adına Yurt Dışı ve Yurt İçi Alımların Yapılması ve Eğitim Görecek Yabancı Personel Hakkında Kanunu
80	Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu
81	Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunu
82	Taşıt Kanunu
83	Terörle Mücadele Kanunu
84	Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu
85	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu
86	Türk Bayrağı Kanunu
87	Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu
88	Türk Silahlı Kuvvetleri Hasta Besleme Kanunu
89	Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu
90	Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu
91	Türk Sivil Havacılık Kanunu
92	Türk Ticaret Kanunu
93	Türk Vatandaşlığı Kanunu
94	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu
95	Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketinin Kuruluşu Hakkında Kanun
96	Türkiye Maarif Vakfı Kanunu
97	Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu
98	Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
99	Uzman Erbaş Kanunu
100	Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, At Yarışları Hakkında Kanun, Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Nüfus Hizmetleri Kanunu

101	Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, Köy Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu
102	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
103	Yargıtay Kanunu
104	Yedek Subaylar ve Yedek Askeri Memurlar Kanunu
105	Yüksek Askerî Şûranın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu
106	Yükseköğretim Kanunu
107	Zabitan ve Askeri Memurların Maaşatı Hakkında Kanun

EK 2: OHAL Döneminde İntiharlar

- **Ergülü Yıldız:** Çorum'un Sungurlu ilçesinde bir ortaokulda müdür yardımcılığı yapan 47 yaşındaki Eğitim-Bir-Sen üyesi Ergülü Yıldız, FETÖ soruşturması kapsamında önce açığa alındı. Soruşturma kapsamında gözaltına alınan Yıldız, daha sonra adli kontrol şartı ile serbest bırakıldı. 24 Kasım 2016'da Öğretmenler Günü'nde evinde kendini asarak intihar etti.
- **Necmi Akman:** Manisa'nın Ahmetli İlçe Kaymakamı görevinde bulunan 48 yaşındaki Necmi Akman, FETÖ soruşturması kapsamında darbe girişiminden kısa bir zaman sonra görevinden alındı. 20 Temmuz 2016'da konutunu koruyan bir polis memurunun ani bir hareketle tabancasını alıp kafasına ateş etti. Yoğun bakımda kaldırıldığı hastanede yaşamını yitiren Akman, ailesine yazdığı mektupta FETÖ ile ilgisi olmadığını ve ailesine kara leke bulaştırmayı kabullenemediğini ifade etti.
- **Mutlu Çil:** FETÖ darbe girişimi sonrasında başlatılan soruşturmalar sonra Ankara Emniyet Müdürlüğü görevinden alındığını öğrenen Mutlu Çil tabancasıyla intihar girişiminde bulundu. Kaldırıldığı hastanede yaşamını yitiren Çil, 17-25 Aralık sürecinden sonra İstihbarat Daire Başkanlığından Ankara Emniyet Müdürlüğüne tayin edilmişti.
- **Muhammer Mertoğlu:** Bartın'ın Ulus ilçesinde FETÖ soruşturması kapsamında tutuklanan İlçe Emniyet Müdürü Levent Mustafaoğlu'nun yerine atanan Muhammer Mertoğlu makam odasının aranmasına tepki göstererek kafasına ateş ederek intihar etti.
- **Halil Gök:** Düzce ili Akçakoca ilçesinde Bölge Trafik Denetleme İstasyon Amirliğinde görevli olan Gök, 21 Temmuz 2016 günü açığa alındığı haberini aldıktan kısa bir süre sonra bodruma inerek tabancası ile intihar etti.
- **Ahmet Beşli:** Hatay'ın Belen İlçesi'nde 10 Ağustos 2017 günü FETÖ soruşturma kapsamında gözaltına alınmak istenen 39 yaşındaki emniyet amiri Ahmet Beşli tabancasını teslim etmeyerek polislerin önünde başına ateş ederek intihar etti.
- **Emrah Oğuz:** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındığını öğrenen 32 yaşındaki emniyet mensubu Emrah Oğuz, tabancasını teslim etmek için gittiği Bayburt Emniyet Müdürlüğü yakınlarında tabancasıyla başına ateş ederek intihar etti.
- **Adem Tıraş:** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan yaklaşık 13 bin polis arasında olan 26 yaşındaki Adem Tıraş 4 Ekim 2016 tarihinde tabancası ve kimliğini teslim ettikten sonra parkta başına ateş ederek yaşamına son verdi.
- **Hakkı Topal:** Çorum'da FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan İl Emniyet Müdürlüğü'nde görevli olan 42 yaşındaki 2 çocuk babası 21 Ekim 2016 tarihinde Hakkı Topal, bir ağaca kendini bağladığı ipe asarak yaşamına son verdi.
- **Levent Önder:** Siirt 3. Komando Tugay Komutanlığında Kurmay Başkan Vekilliği görevi yapan Yarbay Levent Önder darbe teşebbüsü sonrasında 21 Temmuz 2017 tarihinde evinde başına ateş ederek intihar etti.
- **İsmail Çakmak:** 23. Motorlu Piyade Alayı Tabur Komutanı olan İsmail Çakmak 24 Temmuz günü Silivri Cezaevinde merdiven boşluğunda kendini çarşafı ile asarak intihar etti.
- **Önder İrmak:** 4 Ekim'de FETÖ'ye yönelik düzenlenen operasyonda gözaltına alınan 33 havacı personel arasında bulunan 39 yaşındaki Astsubay Kıdemli Başçavuş Önder İrmak, tutuklanarak Eskişehir Emniyet Müdürlüğüne götürüldü. İrmak, nezarethanede kimyasal temizlik maddesi içerek yaşamına son verdi.
- **Ömer Çubuklu:** Darbe girişimine ilişkin soruşturma kapsamında İzmir'de gözaltına alınan infaz koruma memurlarından Ömer Çubuklu tutuklandı. Cezaevini kabul bölümündeki odada eşofman ve ayakkabı bağcığı ile intihar etti.

- **Enver Şentürk:** Adıyaman E tipi cezaevinde görevli 31 yaşındaki evli ve 1 çocuk babası Enver Şentürk görevinden uzaklaştırılınca merdiven boşluğunda tavana bağladığı ipi boynuna geçirerek kendini astı.
- **Mustafa Güneyler:** Bilecik'in Osmaneli ilçesindeki Çok Programlı Lise'de elektrik ve elektronik dersi öğretmeni 50 yaşındaki Mustafa Güneyler, FETÖ soruşturması kapsamında meslekten ihraç edilmesi üzerine bunalıma girerek evinde tüp gazı açarak intihar etti.
- **Ali Derebaşı:** Kayseri Kocasinan Barbaros Anaokulu Müdürü olan, evli ve 3 çocuk babası 42 yaşındaki Derebaşı'nın eşi FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındı. Yeni eğitim yılının ilk günü Anaokuluna giden Derebaşı, müdür yardımcısının odasında kendini asarak intihar etti.
- **Mehmet Karadoğan:** Muğla Ortaca'da öğretmenlik yapan, 37 yaşındaki ve iki çocuk babası Karadoğan, Afyon'da görev yaptığı dönemde arkadaşları ile ortak kullandığı internet hattı üzerinden FETÖ ile bağlantılı yasaklı bir siteye girdiği gerekçesi ile açığa alındı. Kendi arabasında av tüfeğini çenesinin altına dayayarak intihar etti.
- **Behçet Emdi:** Safranbolu Misak-ı Milli Ortaokulunda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olan 43 yaşındaki Behçet Emdi darbe girişiminin ardından hemşire olan eşi ile birlikte ihraç edildi. Gözaltına alınan Emdi, Karabük Cezaevinde koşuş tuvaletinde kendini ayakkabı bağcığı ile asarak intihar etti.
- **Hasan Taştan:** Mersin Toroslar İlçesinde bir caminin imamı lojmanına giderken evinin kapısına asarak intihar etti. Taştan'ın Hakkari'deki öğretmen oğlu FETÖ soruşturması kapsamında tutuklanmıştı.
- **Seyfettin Yiğit:** Bursa'da FETÖ kapsamında gözaltına alınan Bursa Cumhuriyet Savcısı Seyfettin Yiğit, 20 Temmuz 2017'de tutuklandı. 47 yaşındaki Yiğit, Bursa H tipi cezaevi tuvaletinde kendini asarak intihar etti.
- **Cahit Korkmaz:** 44 yaşındaki Cahit Korkmaz 25 Ekim 2016 tarihinde polis merkezinde tabancasıyla kalbine vurarak intihar etti. Olaydan yarım saat önce Korkmaz, arkadaşlarına "Namaz kılıyorum diye beni de FETÖ operasyonlarına dahil ederler mi, hapse atarlar mı, ailem perişan olur mu?" ifadelerini kullanmış.
- **İrfan Kızırlarlan:** Darbe girişimine ilişkin yürütülen soruşturma kapsamında Kastamonu Jandarma Bölge Komutanlığı Kurmay Başkanı Albay İrfan Kızırlarlan Kastamonu'da çıkarıldığı mahkemede tutuklandı. Albay İrfan Kızırlarlan Tokat Çamlıbel T Tipi Cezaevinde kendini ayakkabı bağcığı ile pencereye asarak intihar etti.
- **Burak Açıkalın:** İstihbarat Daire Başkanlığında mühendis olarak çalışan Açıkalın'ın, Milli İstihbarat Teşkilatının 20 bin kişilik FETÖ listesini örgüte sızdırdığı ve "Fuat Avni" isimli Twitter kullanıcısına bilgi aktaran isimlerden biri olduğu iddia edildi. Tutuklandıktan sonra gönderildiği Kırıkkale Hacılar F Tipi Cezaevinde intihar etti.
- **Hasan Hüseyin Can:** FETÖ soruşturması kapsamında gözaltına alınıp adli kontrol şartıyla serbest bırakılan 46 yaşındaki polis memuru Hasan Hüseyin Can, soruşturma kapsamında açığa alınan 46 yaşındaki Hasan Hüseyin Can, ailesinin evde olmadığı sırada tabancasını başına atış ederek intihar etti.
- **Mehmet Oldum:** Çorum'un Osmançık İlçesi'nde FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan polis memuru 34 yaşındaki Mehmet Oldum, girdiği psikolojik bunalım sonucu dedesine ait evde kendini asarak intihar etti.
- **Hayrullah Tamtürk:** Sakarya'nın Karasu İlçesi'nde, FETÖ ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle meslekten ihraç edilen komiser yardımcısı 40 yaşındaki Hayrullah Tamtürk kayınpederinin evinde kendisini ipe tavana asarak intihar etti.
- **Orhan Çetin:** İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde biyokimya asistanı doktor Çetin, FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındı. Bunun üzerine ağır bir bunalıma giren Çetin, çalıştığı hastanenin 10. katından atlayarak intihar etti.
- **Zeki Cezayiroğlu:** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındıktan bir süre sonra görevine iade edilen 23 yıllık polis memuru 44 yaşındaki Zeki Cezayiroğlu, geçirdiği ağır bunalımı atlatamayan polis memuru, önce tarım ilacı içerek intihar girişiminde bulundu, ardından bir hafta sonra ise eşi ve iki çocuğu da evdeyken beylik tabancası ile intihar ederek hayatına son verdi.
- **Sadullah Kara:** İstanbul Kartal'da Anadolu Adalet Sarayı'nda görevli 7 yıllık polis memuru Sadullah Kara FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındı. Adliyedeki polis merkezine gelen yetkililer silahını ve kimliğini isteyince Kara, tabancası ile kafasına atış ederek intihar etti.
- **İzzet Akdağ:** Mersin'de Toroslar ilçesinde bulunan İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Osmaniye Karakolu'nda görev yapan polis memuru İzzet Akdağ, FETÖ soruşturması kapsamında açığa alındı ancak daha sonra görevine iade edildi. 3 çocuk babası olan Akdağ, göreve geri atanmasından 2 ay sonra aracında tabancası ile intihar etti. Akdağ'ın intiharında, soruşturma sürecinde yaşadığı bunalımın etkisinin olduğu iddia edildi.
- **Mustafa Sadık Akdağ:** Ordu Üniversitesinin Dış Hekimliği Fakültesinde Yardımcı Doçent olarak görev yapan 34 yaşındaki Sadık Akdağ, FETÖ kapsamında gözaltına alındıktan sonra serbest bırakıldı. Psikolojik olarak bu durumun etkisinden kurtulamayan Akdağ, evinde başına atış etti.
- **Fatih Ezber:** Eylül ayında Trabzon ili Çarşı Karakol Amirliğinde görevli iken FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan 36 yaşındaki Ezber, ocak ayında görevine iade edildi. Daha sonra Sürmene Emniyet Müdürü

olarak atanan evli ve 2 çocuk babası Ezber, arkasında "Ailem ve yakınlarım sizi üzmem istemezdim, beni affedin" yazılı bir not bırakarak beylik tabancası ile intihar etti.

- **Mehmet Öztürk:** Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünde görevliyken FETÖ soruşturması kapsamında ihraç edilen ardından da tutuklanan 25 yaşındaki Öztürk, tutuklu bulunduğu cezaevinde gömleği ile kendini asarak intihar etti.
- **Kamil İsmail Aydın:** Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü Hazırlık sınıfı öğrencisi olan 19 yaşındaki Aydın, babasının FETÖ operasyonları kapsamında tutuklanması üzerine bunalıma girerek intihar etti. Kamil İsmail Aydın'ın babası olan, İnönü Üniversitesi Tıbbi Patoloji Bölüm Başkanı iken kapatılan Bank Asya'da hesabı bulunduğu gerekçesi ile tutuklanan Prof. Dr. Nasuhi Engin Aydın uzun süreden bu yana cezaevinde bulunuyordu. Yükseköğretime Geçiş Sınavında ilk 500'e giren Aydın, babasının tutukluluğuna dayanamayarak kaldığı öğrenci yurdunda intihar etti.
- **Hasan Erkuş:** FETÖ soruşturması kapsamında açığa alınan 23 yaşındaki Erkuş, evinde beylik tabancası ile intihar etti. İntihar etmeden önce yakınlarını aradığı ve sosyal medya hesabına "Ben vatan haini değilim. Vatanıma hiçbir zaman ihanet etmedim." diye yazdığı iddia edildi.
- **Mehmet Fatih Tıraş:** Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari İlimler Fakültesi Ekonometri Anabilim Dalı'nda görev yapan araştırma görevlisi ve Eğitim-Sen üyesi Mehmet Fatih Tıraş, Barış İçin Akademisyenler bildirisini imzalamasından sonra sözleşmesi yenilenmedi ve 15 Aralık 2016 üniversite ile ilişkisi kesildi. Üç ay iş arayıp bulamayan Tıraş bunalıma girdi ve Mersin'deki 7'nci kattaki evin balkonundan kendini boşluğa bırakarak yaşamına son verdi.

Not: İntihar vakaları açık kaynaklardan derlenmiştir